

PODNIKOVÉ ENVIRONMENTÁLNE A EKOLOGICKÉ NÁKLADY

Podskľan Adrián

Abstract

The article deals with the environmental and ecological expense . Legislation, market forces and competition are forcing companies to develop environmental and ecological expense. However, there are few good guidelines. Companies must be able to address environmental concern in both support and primary activities. The environmental and ecological expense is described in the article.

1. ÚVOD

Pre vrcholové vedenie podnikov sa postupne stáva prestížnou záležitosťou poznanie základných princípov Environmentálneho manažérskeho systému (EMS). Pri budovaní EMS v priemyselných podnikoch sa väčšinou vychádza z ISO noriem radu 14 000, z nariadenia Rady (EHS)č. 1836/93 a z Podnikateľskej charty trvalo udržateľného rozvoja Medzinárodnej obchodnej komory.

Východiskom rozhodovania v rámci EMS je vytvorenie adekvátneho informačného systému. Podstatou informačného systému pre EMS je systematický zber, zaznamenávanie, hodnotenie a odovzdávanie informácií o environmentálnom profile podniku. Súčasťou environmentálne orientovaného informačného systému by mali byť aj informácie o environmentálne vyvolaných finančných dopadoch pre hospodárenie podniku, predovšetkým, ale o nákladoch vynakladných v súvislosti s ochranou ŽP – teda o environmentálnych nákladoch. Touto problematikou sa sa zaoberá aj tento článok, ktorý je súčasťou vedeckého projektu **VEGA č. 1/9099/02: „Environmentálne orientovaný manažment, marketing a logistika strategických podnikateľských jednotiek”**.

Ing. Adrián Podskľan, AP SOLUTION, ul. Klokočova č. 736, 981 01 Hnúšťa, Slovenská republika., Tel. : +421-033/551 032, kl. 129 tel.: +421-047/542 28 14 fax.: +421-033/551 4479. E-mail.: sakal@mtf.stuba.sk, solution@stonline.sk

2. PODNIKOVÉ ENVIRONMENTÁLNE A EKOLOGICKÉ NÁKLADY

Podnikové environmentálne náklady – náklady spojené s podnikovými akciami (investičnými projektami) a aktivitami (zneškodňovanie odpadov, prevencia vzniku odpadov,...), ktorých cieľom je zmenšenie negatívneho vplyvu podniku na životné prostredie [4].

V rámci environmentálnych nákladov je treba odlišiť:

- **Environmentálne investičné náklady** tj. prostriedky na obnovu, rozširovanie a skvalitňovanie výrobného a nevýrobného majetku, ktoré sú vynakladané s cieľom zmenšenia negatívneho pôsobenia podnikových činností, výrobkov a služieb na ŽP (napr. náklady na výstavbu čistiarní odpadových vôd, spaľovien tuhých odpadov, odlučovačov a pod.).
- **Environmentálne náklady bežného charakteru** predstavujú prostriedky vynakladané v súvislosti s aktivitami v rámci bežnej (prevádzkovej a finančnej) činnosti podniku, ktoré sa uskutočňované s cieľom zníženia negatívneho pôsobenia na ŽP (napr. prevádzkové náklady čistiarní odpadových vôd, spaľovien, náklady na prevádzku recyklačných zariadení apod.).

Význam environmentálnych nákladov v rámci efektívneho fungovania EMS je treba vidieť predovšetkým v týchto súvislostiach:

- umožňujú odhaliť pozitívne a negatívne vplyvy podniku, jeho činností, výrobkov a služieb na ŽP,
- informácie o environmentálnych nákladoch možno využiť pri prepočtoch ekonomickej efektívnosti investičných zámerov podniku,
- dynamika ich vývoja upozorňuje na celkovú úroveň a účinnosť podnikového EMS,
- upozorňujú na faktory a miesta (napr. výrobky, procesy a aktivity), ktoré sa výraznou mierou podieľajú na znehodnocovaní ŽP,
- ich rozbor a analýzy možno použiť ako vstupné informácie pre návrhy vhodnej stratégie a taktiky EMS podniku,
- informácie o environmentálnych nákladoch sú neoddeliteľnou súčasťou správ o vplyve podniku na ŽP, prostredníctvom ktorých sú zainteresované skupiny informované o environmentálnom správaní sa podniku,
- sledovanie a vyhodnocovanie environmentálnych nákladov umožňuje porovnávanie dosiahnutých cieľov v oblasti environmentálneho profilu podniku so stanovenými cieľmi,

- slúžia ako jedno z merítok oceňovania výkonnosti EMS podniku,
- odkrývajú možnosti znižovania celkových nákladov podniku a možnosti dosahovania vyšších ziskov.

Programy environmentálnych nákladov by mali mať nasledovné **etapy**:

- I. skúmanie oprávnenosti práce s environmentálnymi nákladmi,
- II. presvedčovanie a záväzok vrcholového vedenia,
- III. tvorba metodiky sledovania a vyhodnocovania environmentálnych nákladov,
- IV. zber informácií o environmentálnych nákladoch,
- V. sledovanie a kvantifikácia nákladových položiek,
- VI. analytické vyhodnocovanie environmentálnych nákladov,
- VII. návrhy a realizácia nápravných akcií.

Prvé tri aktivity sú jednorázového charakteru a musia byť urobené ešte pred naštartovaním rutinných púrác s environmentálnymi nákladmi, ktoré vychádzajú z pravidelného uskutočňovania zostávajúcich štyroch etáp.

Navrhujeme programy environmentálnych nákladov využívať ako v podnikoch veľkých, tak aj v stredných a malých spoločnostiach, v rôznych priemyselných odvetviach i v sektore služieb. Môžu byť aplikované v malom i vo veľkom rozsahu (na jednej prevádzke, či v celom podniku), podľa potrieb podniku. Použitá forma by mala odrážať ciele a potreby podniku, ktoré program využíva.

Ekologické náklady sú náklady určené ku kompenzácii sociálno-ekonomických dôsledkov znečistenia životného prostredia, k vyhnutiu sa týmto dôsledkom a zabráneniu vzniku týchto dôsledkov [1].

Ekologické náklady sú predovšetkým náklady vynaložené samotnými **podnikmi** na ekologické ciele. Je možné i keď niekedy veľmi obtiažne s pomocou rozdeľovania nákladov a kvalifikovaných odhadov ich získať z účtovných dokladov a vyjadriť v peňažných jednotkách.

Ekologické náklady možno členiť z rôznych hľadísk [1]:

A/Medzi najčastejšie používané a zároveň najvýstižnejšie možno považovať členenie ekologických nákladov podľa **druhov**:

I. **ekonomické škody za znečistenie životného prostredia,**

II. **náklady na ochranu životného prostredia.**

- Ekologické investície

- a) čisté – investície na výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu technických a technologických zariadení na tvorbu a ochranu životného prostredia, ktoré tvoria relatívne investičné dielo.

- b) hrubé – zahrňujú okrem čistých investícií aj priame zmeny alebo úpravy výrobných technológií. Ide o zmeny uskutočnené výhradne za účelom zníženia negatívnych vplyvov na životné prostredie.

- Prevádzkové náklady – náklady spojené s prevádzkou environmentálnych zariadení, ich funkcia spočíva v zabraňovaní alebo znižovaní generovania škodlivých odpadov.

Prevádzkové ekologické náklady možno rozlišovať napríklad na:

- a) náklady na spotrebu materiálu,

- b) náklady na spotrebu palív,

- c) náklady na spotrebu energie,

- d) náklady na réžiu a iné.

B/Členenie ekologických nákladov v súvislosti k zložkám životného prostredia:

- a) náklady na ochranu vôd,

- b) náklady na ochranu ovzdušia,

- c) náklady na ochranu pôdy,

- d) ochranné opatrenia proti hluku.

C/Účelové členenie nákladov na:

- a) náklady na kontrolu znečisťovania prostredia a meranie jeho stavu,

- b) náklady na obnovu,

- c) náklady na náhradu škôd,

- d) náklady na zachytávanie produkovaných škodlivých emisií a ich zneškodňovanie,
- e) náklady na obmedzovanie produkcie škodlivín,
- f) náklady na výskum a vývoj technicko-organizačných, výchovných a vzdelávacích opatrení v ochrane životného prostredia.

D/Podľa vplyvu ekologických nákladov na **kvalitu životného prostredia** ich môžeme členiť do štyroch skupín:

- ekozábranné – sú integrované v investičných a prevádzkových nákladoch výrobných technológií. Zamedzujú generovanie škodlivín, ich prenikanie do životného prostredia, a tým zabraňujú jeho znehodnocovaniu.
- ekoobmedzujúce – sú dodatočné náklady na zachytávanie produkovaných odpadov v už fungujúcich výrobných procesoch. Rešpektujú požiadavku ochrany životného prostredia a zahŕňajú investičné náklady a náklady na prevádzku zariadení na zachytávanie škodlivín vo výrobnom procese.
- ekokompenzačné – sú náklady na vyhnutie sa škodlivým dôsledkom znečistenia životného prostredia. Ich cieľom je chrániť postihnutý subjekt pred škodlivými účinkami znečisťujúceho prostredia. Neriešia problém znečistenia životného prostredia, ale vyjadrujú len prispôsobenie subjektu prostredia reálnemu stavu, alebo dočasné či prechodné riešenie pre obyvateľstvo v znečistených oblastiach, ktoré má umožniť lepšie sa vyrovnáť s nepriaznivými životnými podmienkami.
- ekogeneračné – sú dodatočné náklady na odstraňovanie nežiadúcich dôsledkov na životné prostredie, čím sa vytvára možnosť využívať regenerovanie životného prostredia.

4. ZÁVER

Tento príspevok sa zaoberá rozborom podstaty podnikových environmentálnych a ekologických nákladov. Opodstatenosť v teoretickej a praktickej rovine podnikových environmentálnych a ekologických nákladov má a bude mať význam pre priemyselné podniky, kde manažment už dnes myslí na budúcnosť a tá znamená byť pred konkurenciou, predvídať a vedieť správne reagovať v správny čas.

LITERATÚRA

- [1] Fidrmuc, J. a kol.: Úvodná analýza rozpracovania ekologického účtovníctva v Slovnaft, a.s. Bratislava, Interný materiál Slovnaft, a.s. Bratislava, 1993.
- [2] Hyršlová, J.: Pojetí environmentálního účetnictví ve světě In.: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie "Podnikové environmentální účetnictví". Pardubice: MŽP Praha, UP Pardubice, VUT Brno, 2003, s.129 - 135, ISBN 80-7194-572-2.
- [3] Hyršlová, J.- Böhmová,S.: Výzkum sledování environmentálních nákladu v podnicích In.: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie "Podnikové environmentální účetnictví". Pardubice: MŽP Praha, UP Pardubice, VUT Brno, 2003, s.122 - 128, ISBN 80-7194-572-2.
- [4] Hyršlová,J. – Vaněček, V.: Manažérske účetnictví pro potřeby environmentálního řízení, MŽP – Praha, 2003, ISBN 80-7212-227-4.
- [5] Hyršlová, J. – Sakál, P. – Podskřan, A. : Environmentalne orientovaný manažment a náklady v EMS, Moderní řízení č. 7, Praha, 2001.
- [6] Hyršlová,J. – Sakál, P. – Podskřan, A.: Vykazování informací o vztahu podniku k životnímu prostředí. In: Zborník z medzinárodnej konferencie "CO-MA-TECH'2000", p.91-96, Slovenská technická univerzita, Bratislava, 2000, ISBN 80-227-1413-5
- [7] Podskřan,A. – Sakál,P.: Environmentálny marketing, In.: Zborník z 5. medzinárodnej vedeckej konferencie "Trendy v systémech riadenia podnikov". Herľany: Sjf TU Košice, 2002, s. 95-98.
- [8] Šalgovičová,J.: Marketing a komplexné manažérstvo kvality. In.: Vedecké práce Materiálovotechnologickej fakulty Slovenskej technickej univerzity v Bratislave so sídlom v Trnave, 2002.